

Verstoorde relatie

Woordwaarde
Egbert Brink

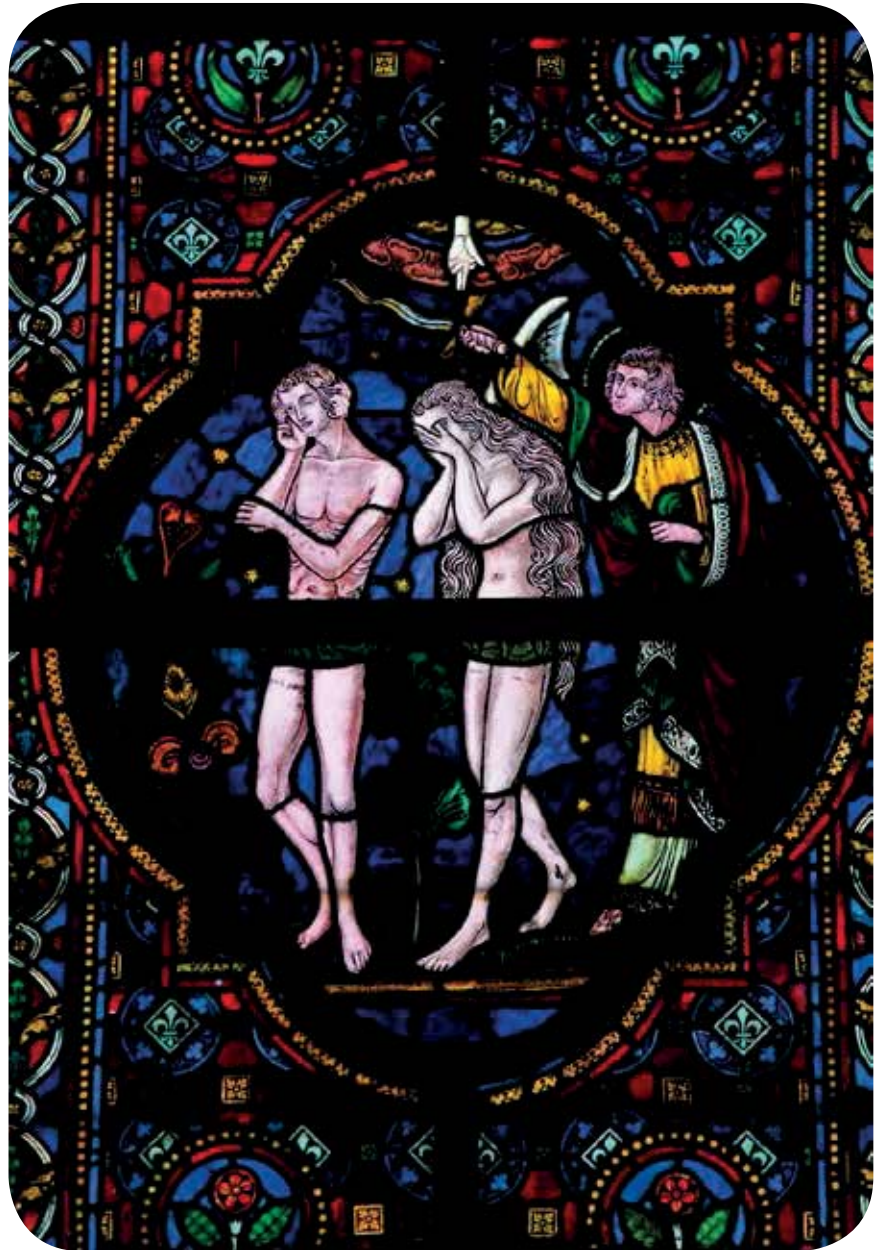
Tegen de vrouw zei hij: 'Je zwangerschap maak ik tot een zware last, zwoegen zul je als je baart. Je zult je man begeren, en hij zal over je heersen.'

(Genesis 3:16)

Het conflict is al eeuwenoud en het is van alle tijden. Overal in de geschiedenis zie je het terug, het conflict tussen mannen en vrouwen. Het prachtige evenwicht van de schepping is verstoord en uit balans geraakt.

Gelukkig is al het mooie van het samspel niet verdwenen en nog steeds herkenbaar. Maar vergeleken met de oorspronkelijke bedoeling, zijn wij ver verwijderd van het origine. Mannelijk en vrouwelijk, bedoeld als *naast* elkaar, is tegenover elkaar komen te staan. Mannelijk en vrouwelijk, bedoeld als *eenheid*, is los en onafhankelijk van elkaar geraakt. De geschiedenis van de mensheid draagt de diepe sporen van dit conflict. Je ziet concurrentie, strijd en onderdrukking, misbruik en manipulatie.

In de eerste plaats onderdrukking van vrouwen door mannen. Mannen hebben de macht naar zich toe getrokken, overheerst, gedomineerd. Vrouwen zijn weggezet, gediscrimineerd, uitgebuit en misbruikt. Tot op de dag van vandaag zie je dat gebeuren, wereldwijd, maar ook dicht bij huis. Slachtoffers van huiselijk geweld zijn vooral vrouwen (77%). Dat gaat over lichamelijk geweld en seksueel geweld, intimidatie..., wat een ellende!

De andere kant is er trouwens ook. Vrouwen kunnen evenzeer macht laten gelden en manipuleren. Al hun charmes inzetten of hun lichaam in de strijd werpen om mannen naar *haar* hand te zetten. En naast lichamelijk geweld bestaat er zo iets als psychisch geweld. Bij huiselijk geweld gaat het bij 23% om mannelijke slachtoffers! Zij worden psychisch onder druk gezet, met woorden en emotionele dwang. Vrouwen kunnen ook terreur oefenen en intimideren.

Het conflict komt niet slechts van één kant, het komt van twee kanten.

Verwijdering de oorzaak

De ellende begint met het omkeren van de oorspronkelijke verhouding. Adam is het eerst geschapen en krijgt een daarbij passende verantwoordelijkheid (Gen. 2:15-21). Niet Adam neemt het initiatief bij het nemen van de verboden vrucht, Eva neemt de leiding. Zij heeft zich laten verleiden door af te gaan op wat de slang haar voorspiegelde: je wordt klein gehouden door God en kunt groter worden zonder God. *Van verbondenheid naar concurrentie met God!* Door een pact te sluiten met satan, heeft Eva zich losgemaakt en

de oorspronkelijke verhouding scheefgetrokken. Adam heeft het allemaal laten gebeuren en zich laten leiden en afleiden van God. Hij had zijn vrouw moeten en kunnen corrigeren (vgl. Rom. 5:12).

Kijk wat er gebeurt als God Adam als eerstverantwoordelijke aanspreekt. Adam neemt nog steeds niet zijn verantwoordelijkheid. Dat doet hij niet voor zichzelf, maar ook niet voor zijn vrouw. Hij zegt niet *wij*, hij is volledig op zichzelf gericht. Hij schuift de schuld niet eens zozeer af op Eva, maar op God: de vrouw die *U* mij gegeven hebt! Hij maakt zich los van haar. De splijting is een feit. Zo krijgt satan zijn zin. Hier is de verwijdering compleet en wordt het conflict geboren. *In plaats van samen is het 'ik' geworden: onsamenvangend.* Samen is geworden: ieder voor zich, individu, dat is: *ondeelbaar*. Voortaan zullen mannen en vrouwen onafhankelijk van elkaar worden benaderd.

Verstoring tot gevolg

Onze goede God laat het er niet bij zitten. Hij zoekt mensen op waar zij zijn. En vervolgens richt Hij zich tot de slang, de vrouw en Adam, in de volgorde die nu ontstaan is. God verklaart de oorlog aan de slang die het kwaad in de wereld bracht. Daarmee doorbreekt Hij het pact en plaatst zijn mensen weer aan de goede kant. Ook onthult God hoe het verder zal gaan in de geschiedenis. Wat de mensen kunnen verwachten, zodat zij zich voortaan daarop kunnen instellen. God zegt dus niet hoe het *moet* gaan (gebiedend), maar hoe het verder *zal* gaan (voorzeggend). *Het zijn geen normen, maar feiten.*

Er is gelukkig een verschil in aanspraak. Satan en de slang worden vervloekt. Maar dat geldt niet voor de mensen zelf. Daar komen zij goed mee weg, want op de aarde rust voortaan wel een vloek. Die is aan de vruchteloosheid onderworpen en zucht voortaan onder de gebrokenheid. Er blijft veel moois over: de aarde blijft bestaan, zwangerschap en moederschap blijven bestaan, aantrekkingskracht van de seksen blijft overeind, en ook werk en arbeid wordt niet uit handen genomen (continuï-

teit). Dus niet alles wordt de mensen afgenomen. Maar de verhoudingen zijn voortaan verstoord en aangetast (discontinuïteit).

Dit is allemaal het gevolg van zonde. Zonde resulteert in onverbondenheid, splijting, de harmonie is aangetast. En God *voorzegt* dat dit zal doorwerken in alle verhoudingen. De verhoudingen zijn verstoord, tussen mens en schepping, moeder en kind, man en vrouw, mens en arbeid. God voorzegt het en laat de impact zien, zodat wij er niet door worden overvallen en met alle weerbarstigheid kunnen rekenen (realisme).

Getroffen in haar moederschap

De zwangerschap blijft intact, evenals het moederschap. Dat is het goede nieuws. Moederschap van alle levens. Daarin zijn de samenwerking en samenleving van man en vrouw overeind gebleven. Eva heeft de eerste geboorte dan ook als een groot geschenk aanvaard: 'Met de hulp van de Heer heb ik het leven geschonken aan een man' (Gen. 4:1). God schakelt haar in als moeder. Maar er komt een verzwarende en grotere belasting bij.

De zwangerschap wordt een zwaardere last, en de bevalling zal zwoegen worden en afmattende betekenen. Het gaat vast niet alleen over de pijn en moeite van een bevalling. Heel de periode wordt benoemd, alle moeiten die een zwangerschap geven kan. Het woord 'moeite' duidt op fysieke pijn, maar heeft ook een psychische reikwijdte, in spanning en angst. Tot op de dag van vandaag werkt dat door. Dat kan zijn in de moeite om zwanger te raken, maar ook alle bijkomende moeite en ongemakken die een zwangerschap kan opleveren.

In feite wordt Eva geraakt in haar moederschap. Dat zal niet onbekommerd gaan. Het vindt plaats in een gebroken werkelijkheid en daar zal ze de nodige lasten van ondervinden. Als Eva naderhand terugkijkt op de geboorte van Kaïn, heeft ze dat ook meegemaakt. *Zij is moeder van een dader en moeder van*

Nader Bekeken

- **Woordwaarde**
Verstoorde relatie 34
 Egbert Brink

- **Kroniek**
M/V rapport: een fundamentele koerswijziging 38
Het Woord zoals dat geschreven staat 39
De heilsgeschiedenis en onze geschiedenis 41
Onze interpretatie en het apostolisch gezag 43
 Pieter Boonstra

- **Thema**
Het bijbelse spoor mogen we niet veranderen 47
Wat is het bijbelse spoor? 49
In welk spoor nu verder? 51
 Joop Schreuder

- **Column**
Ave Maria 54
 Gijs Zomer

- **Klimaatafspraken**
Focus op het diakenambt 55
 Pieter Niemeijer

- **Rondblik**
Trots op de Bijbel (1). Een paar gedachten over Bijbel en cultuur 56
Trots op de Bijbel (2). Respect voor vrouwen 58
Trots op de Bijbel (3). Eigen stijl 61
 Pieter Niemeijer
De Bijbel: klare taal? 63
 Sipke Alserda

- **Gedicht**
Zebedeüs. René van Loenen 67
 Gert Slings

- **Persrevue**
Reacties op 'Samen dienen' 68
Zonen en dochters profeteren 70
 Perry Storm

een slachtoffer geworden. Die moeite is dubbelop. Zij heeft pijnlijk ervaren dat voortaan geen geboorte meer in het paradijs plaatsvond. In elk nieuw leven dat geboren wordt, kondigt zich tegelijk de moeite van het sterven aan.

Moeder van dader en slachtoffer

Getrokken richting de man

Je zult je man begeren... Om te beginnen die constatering met wat blijft. *Het verlangen is niet weg, de aantrekkingskracht tussen man en vrouw blijft.* God heeft die laten bestaan. Het woord voor begeren/verlangen is zeldzaam, maar het komt ook voor in Hooglied. Dan zegt het meisje het over de jongen: 'Ik ben van mijn lief en hij *verlangt* naar mij' (7:11). Maar hier in Genesis staat het in een andere context, namelijk van versterking en dreiging. Het wordt tegen Eva gezegd op het moment dat Adam afstand van haar heeft genomen. Zij was geschonken als 'tegenover': volwaardige hulp. Maar hij heeft haar niet meer nodig, hij moet

haar niet meer. Wat nu? Zij heeft nog steeds haar aantrekkingskracht behouden. Zij wordt nog naar haar man toe gedrongen. Zo zal dat blijven gaan, voorzegt God. Je zult je gedrongen voelen om houvast, geborgenheid en zekerheid bij hem te zoeken. Je zult je aan hem willen binden, bang dat hij wegloupt en je alleen laat. Je zult mer-

ken dat je het niet alleen af kunt. Je zou misschien zonder hem willen, maar je kunt niet om hem heen.

Die begeerte kan ook ontaarden. Dan wordt het een drang om iets gedaan te krijgen van de man. Dan is het geen zuiver verlangen meer. Denk aan de manier waarop Tamar zich gedrongen voelde om zich als hoer aan Juda op te dringen. Denk aan de vrouw van Potifar die Jozef om haar vinger wilde winden of Delila die Simson bespeelde. Maar ook Lea en Rachel die Jakob voor zich probeerden te winnen en alle charme inzetten om zijn aandacht te krijgen. Of dat deze vrouwen zekerheid en houvast probeerden te vinden bij haar man door het krijgen van kinderen.

Er zijn uitleggers die zo ver gaan dat ze dit verlangen uitleggen als puur vijandige begeerte. Het verlangen van vrouwen om te domineren en regie te voeren. Zelfs een agressief verlangen om het leiderschap van de man te weerstaan. Vrouwen die de baas willen spelen over mannen en uit zijn op zijn positie. Emancipatie die doorslaat. Zij baseren zich op de woorden van Genesis 4:7, waar dezelfde woorden worden gebruikt tegenover Kaïn: *Handel je slecht, dan ligt de zonde op de loer, begerig (verlangen) om jou in haar greep te krijgen; maar jij moet sterker zijn (heersen).*

Toch is dat niet zo waarschijnlijk, omdat het heersen bij Kaïn een opdracht is, terwijl het in Genesis 3:16 duidelijk telkens over een *voorzegging* gaat. Bovendien is in Genesis 4 de zonde als macht voorgesteld en geen persoon met emoties, daar is het duidelijk figuurlijk bedoeld. Het accent ligt hier sterker op de aantrekkingskracht van vrouwen in de richting van mannen, om zich aan hem over te geven. En er staat ook niet: verlangen om te domineren of een positie te bevechten (verlangen *tegen*). Maar eenvoudig: verlangen *naar* of begeren dat op de andere sekse gericht is om zijn aandacht te krijgen. Met de bedoeling samen te leven of samen te werken door iets van hem gedaan te krijgen.

Zorg wordt overheersing

De reactie op het verlangen van de vrouw zal zijn: hij zal over je heersen. Wat je van een man mocht verwachten in de schepping, was: initiatief nemen, vooropgaan, zorgen voor haar, geven om haar, ingaan op haar, samenwerken met haar. *Adam was als een primeur, maar niet superieur geschapen.* Nergens heeft bij de schepping geklonken dat de man over zijn vrouw heerste (wel dat zij samen over de schepping zouden heersen, maar daarvoor kiest de schrijver een ander Hebreeuws woord, *raadaa*). Hier klinkt het: hij zal over je heersen. Dit is opnieuw geen opdracht, maar een voorzegging. De man zal onderwerpen, over-

heersen, superieur willen zijn. Hij zal misbruik maken van je houding, je verlangen naar binding en zekerheid. Hij buit het uit. Hij zal gaan domineren en je klein houden. Hij zal afstand schep- pen waar je eenheid wilt. De harmonie is voortaan veranderd in concurrentie.

Zo is het inderdaad gegaan. Eeuwenlang kon een ongehuwde vrouw nauwelijks in de maatschappij standhouden. Zonder huwelijk had zij geen toekomst. Ze had de man nodig voor haar sociale zekerheid en acceptatie. En wat voor ellende heeft polygamie (naast de sociale bescherming) niet gegeven, bij Abraham en later bij Jakob. En dan die schijnheiligheid van Juda. Zelf naar de hoeren gaan, en als van Tamar hoererij bekend wordt, roept hij dat ze verbrand moet worden (Gen. 38:24). Totdat bekend wordt dat hij zelf in geding is.

In een aantal culturen verschilde een vrouw niet veel van een slaaf of slavine: als *bezit* van de man. Echter wanneer Sara haar man Abraham 'heer' noemt, sluit dat niet uit dat Abraham van God moet luisteren naar haar opdracht (Gen. 21:12)! Maar vrouwen hebben in de loop van de geschiedenis met name geleden onder de heerschappij en terreur van mannen. Deze geschiednissen van overheersing en onderdrukking zijn met vele te vermenigvuldigen tot op de dag van vandaag. Vrouwenhandel, verkrachting (zelfs in het huwelijk),

porno, verlagen van vrouwen tot sloof met als enige recht het aanrecht.

Mannen hebben de macht naar zich toegetrokken of vrouwen hebben hun die macht verleend (die kant is er ook!). Heersen duidt vaak op angst dat de macht bedreigd wordt. Of angst dat je positie wordt aangetast of dat je die dreigt te verliezen. Wie heerst is wantrouwend, wie heerst is eenzaam, bang om zich kwetsbaar op te stellen. Achter hoeveel autoritaire mannen gaat ten diepste geen angst schuil? Een heerser wordt hard en gaat mensen tot werktuig maken. Hij kan zich niet geven, alleen maar eisen. God de Schepper onthult dat aan het begin in Genesis 3:16. Hij heeft het voorzien en aangekondigd. Alles het gevolg van de splijting van de eenheid in het begin. Van de beginne was er volstreekte harmonie tussen man en vrouw, ondanks het verschil in positie (Gen. 2:15-25). Het oorspronkelijke zorgen voor en verantwoordelijkheid nemen van Adam is ontaard in macht uitoefenen en heersen.

Herstel van de verhouding in Christus

Als Christus op echtscheiding wordt aangesproken, gaat Hij helemaal terug naar het begin: de origine van mannelijk en vrouwelijk. Hij is gekomen om

ook dit eeuwenlange conflict tussen mannelijk en vrouwelijk te bezweren. En hoe doet Hij dat? Hij doorbreekt de machtsstructuur die is ontstaan door te spreken in termen van hechten. Hij doorbreekt de rivaliteit door de eenheid te herstellen. Zonder overigens de ongelijkheid op te heffen! Jezus doet dat door middel van de twee sleutelwoorden: liefhebben en dienen. Wat in het huwelijk begint, moet zijn uitwerking krijgen in de samenleving.

Christus noemt zichzelf het Hoofd van zijn gemeente. Dat is niet hetzelfde als de Baas zijn en macht uitoefenen. Als Paulus dit uiteenzet in Efeziërs 5, merk je dat Hij als Hoofd zichzelf helemaal heeft gegeven: Hij is gekomen om te *dienen*. Hij heeft zich ook in *liefde* gegeven om mensen voor zich te winnen. Als de man hoofd genoemd wordt van zijn vrouw, is hij niet heerser! Hij wordt geroepen om Christus te weerspiegelen. In heel Paulus' betoog komen de woorden 'macht' en 'heersen' niet voor. Hoofd zijn is het tegenovergestelde van heersen, van onafhankelijk zijn, een eigen leven willen leiden, individualistisch zijn. Het betekent verantwoordelijkheid nemen.

Mannen en vrouwen worden niet in een machtsverhouding of concurrentieverhouding geplaatst, maar in een liefdesverhouding. Het is waar dat

vrouwen worden opgeroepen zich te schikken naar haar man, maar *als aan de Heer!* Dus in liefdevolle erkenning, als mannen zich evenzo opstellen. Zijn liefde drijft angst uit. Maar ook door mannen te wijzen op hun verantwoordelijkheid voor hun vrouw en hun gezin. Hoofd zijn betekent zorg bieden en je verantwoordelijk weten voor het welzijn van de ander.

Christus herstelt de *gelijkwaardigheid door Geestverwantschap*. En als Paulus de vrouw de heerlijkheid van de man noemt, gaat het over liefde en waardering. Immers, de liefde is de heerlijkheid van Christus. Als de man daadwerkelijk hoofd is van zijn vrouw, bewijst hij haar eer, betreft haar in alles en doet haar recht. Hij houdt geen stand op, koestert geen wantrouwen, neemt geen afstand, trekt zich niet terug, maar vraagt en geeft hulp. Het is zijn eer dat zij alle ruimte krijgt en groeit in zelfstandigheid. Dit relatieherstel van gelijkwaardigheid is veel beter dan het breekijzer en de revolutie van de emancipatie. Ook al is die emancipatie zelf veroorzaakt en opgeroepen door mannenoverheersing.

